

Bir İnsan Olarak Koca Reis, Hayatı ve Vizyonu

Yrd.Doç.Dr. Ahmet FİDAN
Ünye İİBF Kamu Yönetimi Öğr.Üyesi
ahmet@ahmetfidan.com

ÖZET:

Osmanlı donanmasına uzun süre komutanlık yapmış olan, Osmanlı'nın sıra dışı vizyon veya taktiklerinin bir ürünüdür Piri Reis. Zira o ilkelde bir korsan idi. Korsanlıktan koca bir imparatorluğunun donanmasının başına kadar gelme istidadı gösretmiş bir şahsiyettir. Kendisinin bu noktaya gelmesinin en büyük sebebi belki de onun kişisel yaşamındaki gizemlerle dolu biyografisidir. Zira denizcilik aylar belki de yıllar boyunca deniz içinde bireyin kendi kendiyile başbaşa kalmasının sonucudur.

Piri Reis te çağı ve çağından sonraki dönemlerde yüzyıllarca ortaya koyduğu haritalarla bütün dünyaya ışık tutmuştur. Bu haritalarının o günkü şartlarda ortaya konulması veya te'lif edilmesini anlamadaki beşeriyetin acziyetini bu günün bilim dünyası ifade edememektedir. Özellikle koca reisin özellikle Akdenizi ve batı denizini bir göl gibi avucunun içi gibi bilmesi ona Osmanlı adına üstün bir manevra kaabiliyeti vermiş ve güç kazandırmıştır.

Kendi dönemi içinde düzlemsel olarak çizim imkanları, o dönem için uçak vb. hava aracının kullanıl(a)mamış olması pasifikten, Amerika kıyılarına, Asyadan Hint Denizi'ne kadarki bölgelerde vertikal ve lineer olarak ortaya çıkardığı eserin tılsımını zirveye çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Piri reis, koca reis, osmanlı donanması, türk denizciliği, denizcilik tarihi, piri reis haritası

ANAHTAR KELİMELEER:

Piri reis, koca reis, osmanlı donanması, türk denizciliği, denizcilik tarihi, piri reis haritası

GİRİŞ

Piri Reis'in Biyografik Künyesi:

Adı:	Ahmet Muhiddin Piri, Ahmet ibn'el-Haç Mehmet El Karamanî
Baba Adı:	Karaman'lı Hacı Mehmet Efendi
Doğum Yeri ve Tarihi:	Miladi, D: 1465-70 GELİBOLU
Ölüm Yeri ve Tarihi:	Miladi, 1554 KAHİRE
Mesleği:	Denizci, Katograf / Haritacı, Kaptan, Yazar, Tarihçi, Sanatçı, Şair, Korsan, Dâhî

1. (Ahmet Muhiddin Piri) Piri Reis'in Biyografisi

Bu vizyon insanı, dünyanın en meşhur bilge, gizemli ve dâhî korsanlarından biridir aynı zamanda. Koca Reis, Karamanlı bir ailenin çocuğudur. Ailesi Karamanoğulları'nın Osmanlı Devleti'ne katıldığı Fatih Sultan Mehmet devrinde Padişahın emri ile İstanbul'a göç ettirilen ailelerdendir. Aile bir süre İstanbul'da yaşamış, sonra Gelibolu'ya göç etmiştir.

Babası, Karamanlı Hacı Mehmet, amcası ise ünlü denizci Kemal Reis'tir. Denizciliğe amcası Kemal Reis'in yanında başladı; 1487-1493 yılları arasında birlikte Akdeniz'de korsanlık yaptılar; Sicilya, Korsika, Sardunya ve Fransa kıyılarına yapılan akınlara katıldılar. 1486'da Endülüs'te Müslümanların hakimiyetindeki son şehir olan Gırnata'da katliama uğrayan Müslümanlar Osmanlı Devleti'nden yardım isteyince o yıllarda deniz aşırı sefere çıkacak donanması bulunmayan Osmanlı Devleti, Kemal Reis'i Osmanlı Bayrağı altında İspanya'ya gönderdi. Bu sefere katılan Piri Reis, amcası ile birlikte müslümanları İspanya'dan Kuzey Afrika'ya taşıdı.

Venediğe sefer hazırlığına girişen II. Bayezid'in Akdeniz'de korsanlık yapan denizcileri Osmanlı donanmasına katılmaya çağırması üzerine 1494'te amcası ile birlikte İstanbul'da padişahın huzuruna çıktı ve birlikte donanmanın resmi hizmetine girdiler.

Reis, Osmanlı Donanması'nın Venedik Donanması'na karşı sağlamaya çalıştığı deniz kontrolü mücadelesinde Osmanlı donanmasında gemi komutanı olarak yer aldı, böylece ilk kez savaş kaptanı oldu. Yaptığı başarılı savaşların sonucunda Venedikliler barış istediler ve iki devlet arasında bir barış anlaşması yapıldı.

Piri Reis, 1495-1510 yıllarında İnebahtı, Moton, Koron, Navarin, Midilli, Rodos gibi deniz seferlerinde görev aldı. Akdeniz'de yaptığı bu seyirler sırasında gördüğü yerleri ve yaşadığı olayları, daha sonra dünya mirası hükmünde olan Kitab-ı Bahriye adıyla dünya denizciliğinin de ilk kılavuz kitabı olma özelliğini taşıyacak olan kitabının taslağı olarak kaydetti.

2. Gelibolu'ya Yerleşmesi:

Reisin Gelibolu yılları onun en velûd yıllarıydı. Bu yıllar onun mesleğinin sezgisel derinliğinin zirveye çıktığı yıllardı. 1511'de amcasının bir deniz kazasında ölümünden sonra Gelibolu'ya yerleşti. Barbaros Kardeşler'in idaresi altındaki donanmada halaoğlu Muhiddin Reis ile Akdeniz'de bazı seferlere çıktıysa da daha çok Gelibolu'da kalıp haritaları ve kitabı üzerinde çalıştı.

Korsanlık yaptığı yıllarda ele geçirdiği kimisi Kristof Kolomb'a, kimisi başka korsanlara ait haritaları vardı. Bu haritalardan ve kendi gözlemlerinden yararlanarak 1513 tarihli ilk dünya haritasını çizdi. Atlas Okyanusu, İber Yarımadası, Afrika'nın batısı ile yeni dünya Amerika'nın doğu kıyılarını kapsayan üçte birlik parça, bu haritanın günümüzde elde bulunan bölümüdür. Bu haritayı dünya ölçeğinde önemli kılan, günümüze kalmamış olan Kristof Kolomb'un Amerika haritasındaki bilgileri içeriyor olması rivayetidir. Barbaros Kardeşler, 1515 yılında dünyanın en büyük deniz güçlerinden birisini oluşturmuş ve Kuzey Afrika'da fetihler yapmışlardı.

Piri Reis, Oruç Reis'in kaptanlarından birisi olarak hediye sunmak üzere yardımını bekledikleri Yavuz Sultan Selim'e gönderildiğinde Yavuz 'un yardım olarak verdiği iki savaş gemisi ile geri

döndü. Piri Reis, 1516- 1517 yıllarında (İSTANBUL'a geldiğinde tekrar Osmanlı donanmasının hizmetine girdi;

Derya Beyi (Deniz Albayı) rütbesini aldı ve Mısır seferine gemi komutanı olarak katıldı. Donanmanın bir kısmı ile Kahire'ye geçip Nil ırmağını çizme fırsatı buldu. Ünlü denizci, İskenderiye'nin ele geçirilmesinde gösterdiği başarılar ile padişahın övgüsünü kazandı ve sefer sırasında haritasını padişaha sundu.

Günümüzde bu haritanın bir parçası mevcuttur, diğer parçası kayıptır. Bazı tarihçilere göre, Osmanlı padişahı dünya haritasına bakmış ve 'Dünya ne kadar küçük...' demiştir. Sonra da, haritayı ikiye bölmüş ve 'biz doğu tarafını elimizde tutacağız..' demiştir.. Padişah, daha sonra 1929'da bulunacak olan diğer yarıyı atmıştır.

Derlediği denizcilik notlarını bir Denizcilik Kitabı (Seyir Kılavuzu) olan **Kitab-ı Bahriye**'de bir araya getirdi. Kanûnî Sultan Süleyman'ın dönemi, büyük fetihler dönemiydi. Piri, 1523'deki Rodos seferi sırasında da Osmanlı Donanması'na katıldı. 1524'de Mısır seyrinde kılavuzluğunu yaptığı sadrazam PARGALI İBRAHİM PAŞA'nın takdiri ve desteğini kazanınca, 1526'da gözden geçirdiği Kitab-ı Bahriye'sini PARGALI İBRAHİM PAŞA aracılığıyla Kanûnî'ye sundu. Piri Reis'in 1526'ya kadar olan yaşamı Kitab-ı Bahriye'den izlenebilir.

Piri Reis, 1528'de, ilkinden daha içerikli ikinci dünya haritasını çizdi. 1533 yılında Barbaros Hayrettin Paşa kaptan-ı derya olunca Piri Reis de Derya Sancak Beyi (Tümamiral) ünvanı alan Piri Reis, sonraki yıllarda, güney sularında devlet için çalıştı. Barbaros'un 1546'da ölümünün ardından Mısır Kaptanlığı yaptı. (Buna Hint Denizleri Kaptanlığı da denilirdi) Mısır kaptanlığı yaparken idam edildi.

3. Piri Reis'in Mesleğindeki Dehası

Koca Reis'in Gelibolu yılları sezgisel derinliğin en leziz meyveleriyle doludur. Ondaki sezgisel derinlik, adeta, yumurtaya (dünyaya) bakıp tavuğu çizmek gibi bir olguydu. Özellikle haritalardaki minyatürize teknik, aynı zamanda onun sanatçı ve bir ölçüde ressamlık yönünü de göstermekteydi.

Öyle ki, Reis'in bu dehası ve zamanına göre eserlerindeki vizyonu ÜNESCO tarafından takdir edilerek 25 Ekim -10 Kasım 2011 tarihleri arasında Fransa'nın Başkenti Paris'te gerçekleştirilen

36. Genel Konferansında TÜRKİYE CUMHURİYETİ'nin ağırlığını koymasına ile ve ülkemizin teklifi üzerine 2013 Yılı, tüm Dünya'da PİRİ REİS HARİTASI'nın (1513) 500. Yılı olarak kutlama ve Anma Programına alınmıştır.

4. Piri Reis'in Mesleğindeki Vizyonu

Piri Reis'in donanmanın sevk ve idaresindeki vizyonu, mutlak surette onun doğuştan denizci olmasından gelmektedir. Özellikle yakın ailesi ve akrabasının denizci olmaları, yani göbekten denizci olmaları, ayrıca onun bir her şeyden önce “adalı” olması, ilerleyen yıllarda ona vizyon katacaktır. Zira “adalı”lık kültüründe çevreden bağımsızlık “tuzu kuruluk” izah edilemez olgulardır. **Zira “adallık kültürü” her şeyden önce çevreye bağımlı ve ana karaya muhtaç bir psikolojik alt kültürü oluşturur. Bu nedenle her zaman TEMKİNLİLİK, TEDBİRLİLİK, TEYAKKUZZULUK, onun mesleğindeki vizyonuna taban oluşturmuştur.**

Piri Reis'in gerek donanma inşasında, gerek savaş öncesi hazırlıklarında gerek savaş içi taktiklerinde, gerekse mesleğinin diğer boyutu olan haritacılık çalışmalarında kestirimlerden elbette ki yararlanmış. Fakat biz onun o dönemlerde de hala kısmen kullanılan Hint felsefesinde kullanılabilecek tekniklerden yararlandığını veya bu yöntemle çizilmiş olan haritalardan yararlandığını iddia edebiliriz. Özellikle YOGASUTRA'da “Ighima” (cisimlerin hafifletilmesi yeteneği) ve “parapte” ilmi (zamanı aşarak birim zamanda farklı yerlerde bulunabilme yeteneği veya tekniği ile) yer küre üzerine çıktığını iddia edebiliriz. Aksi takdirde, o günkü şartlarla ortaya konulan eserin özellikle Antartika kıyılarını gösteren haritaların ne rüya ile, ne de pozitif bilimle ifade edebilmemiz mümkün değildir. İlave olarak, cinlerden yardım alarak ortaya konulduğunu da iddia edebiliriz. Zira hiçbir pozitif bilimle uğraşan kişinin, akıllı enerji diyebileceğimiz cinlerin varlığını açıkça reddedemez.

Dönemin metafizik öğretileri, ortaçağın karanlık dönemlerine bakmaksızın, uzak doğu ve Hint ve Çin kültürü dünya ticaretinde önem taşıyan olgulardır. Özellikle ipek yolu ve baharat yollarının orijini sayılan doğu seyahatlerinde Piri Reis'in bu tür kişilerden bu ilmi / bilimi öğrendiğini ve bu surette haritalarını çizdiğini ileri sürebiliriz.

Elbette ki, Piri Reis, kendinden önceki dönemlerde çizilen haritaları da kullanmış, bunları üstün denizcilik tecrübeleri ile bir araya getirerek kendi eserlerini ortaya koymuştur. Öyle ki haritaların

kenarlarına yazmış olduğu ya da düşmüş olduğu el yazısı notlarında bizzat kendisi işaret buyurmuştur. Bu notlar internet ortamında deşifre edilip yayınlanmıştır.¹

İlave olarak, Piri Reis, haritasında bizatihi kendisi antik haritalardan yararlandığından bahsetmiştir. Ayrıca, yine kendisi kitabında, haritacılığın pîrinin Hz. Süleyman olduğunu özellikle nazım türü beyitle ifade etmiştir.²

5. Üç Boyutun İki Boyuta Transferi:

Çizimlerde en zor olgulardan birisi, üç boyutun iki boyutlu çizimi esnasında ortaya çıkan çap ve yükseklik ölçülerinin ayarlanmasıdır. Zira o günkü şartlarla bu hesaplamaların yapılabilmesi, fevkalade bir sezgisel güç gerektirmekteydi. Ortaya konulan eserin bir kısmı, bu günkü pozitif bilimle izah edilmeye çalışılmış olsa da bu çalışmalarda dahi işin gizemi ve büyük ölçüde imkansızlığı itiraf edilmiştir.³ Bir başka yazar ise, Piri Reis'in haritasındaki sırları şu şekilde sıralamıştır:

¹ Piri Reis'in (Haritalarındaki) Notları, (Erişim Tarihi: 15/5/2013) <http://bugraderci.blogspot.com.tr/2014/03/piri-reisin-notlar.html>

² "Piri Resi Haritasının Esrarı", (Erişim Tarihi: 15/5/2013) <http://www.sureyelken.com/yelken/yelkencilik/piri-reis-haritasinin-esrari/>

³ HOYE, Paul F. and Paul Lunde, **Piri Reis and the Hapgood Hypotheses**, Saudi Aramco World, Jenuar, February 1980

- Harita, dünyayı uzaydan görüldüğü şekilde gösterir
- Harita, Grönland'ın buzul altı topografyasını göstermektedir
- Harita Antartica'nın buzul altı topografyasını göstermektedir
- Harita, dünyanın enerji ızgarasıyla hizalıdır (ne olursa olsun)⁴

Bir insanın 85 yaşında idam edilmesine de fevkalade güzel bir örnektir Koca Reis. Türk ve İslam kültürüne, dahası dünya kültürüne bunca büyük katkıya rağmen bir Cihan Hükümdarı'nın böyle değerli bir zatı gözünü kırpmadan idam emrini verebilmesi, dünya üzerinde SİYASET'in ve entrikanın ne kadar şiddetli olduğunu da göstermekte.

Onun idamı, aslında belki de Osmanlı yönetiminin vizyonerlikten vizyonsuzluğa dönüşünün bir kilometre taşıydı, zira biliyoruz ki, bu dönem Osmanlı'nın en büyük sınırlara ulaştığı ama bir yandan da küçülmenin başlangıcını ifade etmekteydi.

SONUÇ:

Piri Reis, savaş taktikleri, savaş öncesi ve sonrası ilmi siyaset uygulamaları, onun vizyonerliğini ortaya çıkarır. Seksen yaşını aştıktan sonraki hazin ölümü ise, artık yeterince yaşlanmasından dolayı, yaptığı taktik hatasının bir sonucu ve dönemin padişahının, fazla sorgulatmaksızın onun infazını emretmesinin bir sonucudur.

Haritacılığı konusunda ise, elbette ki ortaya koyduğu kendi dönemine göre, mesleki anlamda bir şaheserdir. Böyle olsa da o elindeki malzemeleri, bilgi, belge ve bulguları, materyalleri son derece iyi kullanarak bir araya getirmiş ve Kitab-ı Bahriye'yi ortaya koymuştur. **Haritalarındaki gizemler konusuna gelirsek, Batı ve Kuzey ve Güney Avrupa kıyıları için Amerika kıyıları için bir gizemden sözdebilmemiz mümkün değildir. Zira bu bölgelere ilişkin bolca kaynaktan yararlandığını bizatihi kendisi harita notlarında ifade etmiştir. Onun haritasındaki gizem, Antartika kıyılarına ait olan kısımlar. Zira yine kendisi bu haritayı ortaya koyarken Antik kalıntılardan faydalandığını belirtmiştir. Kanımızca illa da bir gizem aranacaksa onun haritasında değil de onun uzak doğu ve güney kutup bölgesinden**

⁴ DUTCH Steven, The Piri Reis Map, <http://www.uwgb.edu/dutchs/PSEUDOSC/PiriRies.HTM>

olan Antartika'nın çizimlerindedir. Zira bu çizimlerin kesinlikle Antik dönemin yine kendi bilgi şartlarına göre oluşturulduğunu ileri sürebiliriz.

KAYNAKÇA

AZMEH_AL, Aziz (2003). *İslamlar ve Modernler*, Çev: Elçin Gen, İstanbul: İletişim Yayınları.

MERCER, Kobena (1998). “Cangıla Hoş geldiniz: Postmodern Politikada Kimlik ve Çeşitlilik”, (Der.), J. Rutherford, *Kimlik-Topluluk/Kültür/Farklılık*, Çev: İrem Sağlamer, İstanbul: Sarmal Yayınevi.

DUTCH Steven, **The Piri Reis Map**, <http://www.uwgb.edu/dutchs/PSEUDOSC/PiriRies.HTM>

ÖZKIRIMLI, Umut (2009). *Milliyetçilik Kuramları*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

SAİD, Edward (1998). *Kültür ve Emperyalizm*, Çev: Necmiye Alpay, İstanbul: Hil Yayınları.

SAKALLIOĞLU, Ümit Cizre (1995). “Yeni Sağ ve Siyaset Karşısı Siyaset”, *Toplum ve Bilim* 68.

Kitab-ı Bahriye I-II, Tercüman Yayınları, 1001 Temel Eser Serisi, 1973.

Edebiyat ve Sanat Akademisi Portali (erişim tarihi: 13.05.2013)

İNAN Afet; **Piri Reis'in Amerika Haritası** kitabından nakleden, (Erişim Tarihi: 10/04/2013)

<https://pirireis.edu.tr/denizci-bilgin-piri-reis>,

www.5harfliler.com, Mimar Sinan'ın Dehası Üzerine Gülru Necipoğlu İle Söyleşi, Erişim Tarihi.

HOYE, Paul F. and Paul Lunde, **Piri Reis and the Hapgood Hypotheses**, Saudi Aramco World, Jenuar, February 1980

Piri Reis'in (Haritalarındaki) Notları, (Erişim Tarihi: 15/5/2013)

<http://bugraderci.blogspot.com.tr/2014/03/piri-reisin-notlar.html>

KILIÇBAY, Mehmet Ali, **Piri Resi Haritasının Esrarı**”, 28 Şubat, 2011, (Erişim Tarihi:: 15/5/2013)

<http://www.ulkucudunya.com/index.php?page=haber-detay&kod=4272>